

Kaj nas zavezuje in kaj nam koristi pri razkrivanju tveganj

Jožko Peterlin, Telekom Slovenije
finance@finance.si

Družba ima mnogo zavez razkrivanja na področju tveganj, ki naj bi predvsem koristila lastnikom in drugim deležnikom. Nobena družba ne razkriva vsega, kar bi morala. Deležniki, ki so upravičeni do določenih informacij, jih ne dobijo, pa tudi zahtevati jih ne znajo. Letno poročilo je najboljša podatkovna podlaga za proučevanje konkurence, upnikov, dolžnikov in delodajalcev.

Pravila, ki zavezujejo k razkrivanju tveganj

Obseg razkritij na področju tveganj določajo mednarodni računovodski standardi. Mednarodni standard računovodskega poročanja 7 Finančni instrumenti: razkritja (MSRP 7) zavezuje h kvalitativnim in kvantitativnim razkritjem področja obvladovanja tveganj. Družba, ki računovodijo v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi teh zavez nimajo, jih pa k razkritjem zavezuje zakon o gospodarskih družbah (ZGD) in zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP). Spremembe mednarodnih računovodskih standardov (MRS) in ZGD so nastale iz približno enakih razlogov: premalo razkritij v letnih poročilih.

ZGD poslovodstvo zavezuje, da mora poslovno poročilo vsebovati vsaj pošten prikaz razvoja in izidov poslovanja družbe ter njenega finančnega položaja, vključno z opisom pomembnih tveganj in negotovosti, ki jim je izpostavljena družba. Če je to pomembno za presojo premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida, morajo biti v poslovnem poročilu prikazani tudi cilji in ukrepi upravljanja finančnih tveganj družbe, vključno z ukrepi za zavarovanja

vseh najpomembnejših vrst načrtovanih transakcij, za katere se posli zavarovanja računovodsko prikazujejo posebej. Prikazati je treba tudi izpostavljenost družbe cenovnim, kreditnim, likvidnostnim tveganjem in tveganjem v zvezi z denarnim tokom. MSRP 7 ima podobne zahteve, le da so te določene bolj podrobno.

ZFPPIPP zavezuje poslovodstva k upravljanju tveganj, kar zajema ugotavljanje, merjenje oziroma ocenjevanje, obvladovanje in spremljanje tveganj, vključno s poročanjem o tveganjih, ki jim je ali bi jim lahko bila družba izpostavljena pri svojem poslovanju. Poslovodstvo mora zagotoviti, da družba redno izvaja ukrepe upravljanja tveganj po ZFPPIPP ter druge ukrepe upravljanja tveganj, ki so po pravih poslovno-finančne stroke potrebni in primerni glede na vrsto in obseg poslov, ki jih opravlja družba. Ta zakon nas napotuje na uporabo Kodeksa poslovno-finančnih načel, ki je zavezujoč za uporabo tudi po zakonu o revidiranju. Poslovodstvo mora pri izpolnjevanju svojih obveznosti upoštevati vsa tveganja, ki jim je ali bi jim lahko bila družba izpostavljena pri svojem poslovanju in vključujejo zlasti kreditno, tržno, operativno in likvidnostno tveganje. Operativna tveganja, ki so odsev neobvladovanja procesov, so v neposredni povezavi z dejavnostjo družbe, ki poroča.

Zaveze razkrivanja določajo tudi panožna zakonodaja in sklepi ali odredbe »regulatorjev«, kot so Banka Slovenije, ATVP, APEK, AZN in številne druge, ki so bolj poznane posameznim družbam.

Pristop k razkrivanju tveganj

Vsako letno poročilo ima načeloma poslovni in računovodski del. Na začetku so poudarki iz poslovanja v preteklem letu in predstavitev trendov. Sledi pismo predsednika uprave

in nadzornega sveta, nato pa poslovni in na koncu računovodski del. Zaradi verodostojnosti je ponavadi pripeto tudi mnenje revizorja, ki potrdi, da je celotno letno poročilo resnično in pripravljeno v skladu s pričakovanji.

Izjave oziroma pismo poslovodstva in nadzornikov

Tveganja so temeljna sestavina podjetništva, saj brez tveganj ni dobička. Verjetno ni dejavnosti, ki ne bi bila izpostavljena tveganjem. Poslovodstvo naj bi razkrilo vpliv dejavnikov tveganja na poslovanje družbe in ukrepe, s katerimi obvladujejo tveganja.

Poslovni del letnega poročila

Poslovni del naj bi vseboval politiko obvladovanja tveganj po področjih in tveganjih, ki so pomembna za družbo. Družba na tem mestu predstavi dejavnike tveganja, ki so povezani z dejavnostjo družbe, in usmeritve obvladovanja teh tveganj. Družba predstavi način zaznavanja dejavnikov tveganja, merjenje njihovega vpliva na denarni tok ali poslovni izid, sprejete cilje in namen (za)varovanja ter želeno rezultate obvladovanja tveganj.

Strategija obvladovanja tveganj vsebuje tehnike zaznave in vrednotenja dejavnikov tveganja, določa pristope k posameznim vrstam izpostavljenosti tveganjem v okviru posameznega tveganja, opredeljuje dovoljena orodja obvladovanja tveganj in določa merila za izbor nasprotne stranke, če se odločimo tveganje (za)varovati na trgu. Na koncu morajo biti predpisani minimalni standardi poslovodnega in finančnega poročanja ter nadzora nad skladnostjo razkritega in uresničenega. Uspešnost obvladovanja tveganj

je merljiva, zato moramo razkriti tudi vpliv na vrednost podjetja ali družbe.

Ločiti je treba med zavarovanjem, kjer tveganja »prodamo«

nasprotni stranki, in varovanjem, kjer tveganja obdržimo in se z dejavniki tveganja vsakodnevno ukvarjamo, tako da jih varujemo s tekočimi posli ali s finančnimi dogovori.

Kvalitativna razkritja

Orodja obvladovanja tveganj so lahko finančni instrumenti (FI), posledice obvladovanja tveganj pa so vedno med finančnimi sredstvi ali dolgovi. Za vsako vrsto tveganja, ki izhaja iz FI, mora podjetje razkriti izpostavljenosti tveganju in kako nastanejo, svoje cilje, usmeritve in postopke za obvladovanje tveganja ter metode, ki se uporabljajo za merjenje tveganja, ter morebitne spremembe v in predhodnem obdobju iz tega. Kvalitativna razkritja so predvsem odvisna od dejavnosti družbe, saj je že samo izbran poslovni model v posamezni panogi glede tveganj različen.

Računovodski del letnega poročila

Podjetje mora razkriti informacije, ki uporabnikom računovodskih izkazov omogočajo, da ovrednotijo naravo in obseg tveganj iz finančnih instrumentov, ki jim je podjetje izpostavljeno na konec poročevalskega obdobja. Razkritja so usmerjena v tveganja, ki izhajajo iz finančnih instrumentov in v način obvladovanja teh tveganj.

Družba razkrije računovodske usmeritve vrednotenja in razkrievanja finančnih instrumentov, ki so predmet ali orodja OT. Dodatno se razkrije namen uporabe FI, določanje varovane postavke in instrumenta za varovanje, do-

kumentiranje procesa OT in pomembnost posameznih postavk za razkrivanje.

Kvantitativna razkritja

Za vsako vrsto tveganja, ki izhaja iz finančnih instrumentov, mora podjetje razkriti pregled kvantitativnih podatkov o svoji izpostavljenosti tveganju, ki je ključno za družbo in koncentracije tveganj. Družba mora razkriti vse informacije, ki so odločilnega pomena za posamezno tveganje. Opisane so samo glavne zahteve, podrobno so te zapisane v MRSP 7.

Posojilno tveganje

Podjetje mora razkriti zneske ločeno po skupinah finančnih instrumentov, kar najbolj natančno odseva njegovo največjo izpostavljenost kreditnemu tveganju na koncu poročevalskega obdobja, ločeno za zavarovano in nezavarovano izpostavljenost.

Ločeno je treba razkriti kreditno kakovost sredstev, ki niso zapadla ali bila oslABLJENA, in druga, ki bi zapadla v plačilo ali bi bila oslABLJENA, če jim ne bi podaljšali roka zapadlosti. Za zavarovano kreditno izpostavljenost je treba razkriti kakovost zavarovanja.

Finančna sredstva, ki so prekoračila zapadlost v plačilo ali so oslABLJENA, je treba razkriti ločeno po skupinah glede na zapadlost, oslABLITVE in dejavnike, ki so oslABLILI sredstvo. Podjetje mora razkriti premoženje, če ga ima v posesti kot jamstvo, in druge izboljšave kreditne sposobnosti ter oceno njihove poštene vrednosti. Potrebna so

tudi dodatna razkritja o likvidnosti in vrednosti premoženja, ki ga je podjetje pridobilo kot poplačilo dolgov.

Likvidnostno tveganje

Podjetje mora razkriti analizo obveznosti po zapadlosti v plačilo in kako obvladuje likvidnostno tveganje.

Analiza občutljivosti za tržna tveganja

Družba lahko pripravi analizo občutljivosti, kot je vrednost tveganja, ki odseva medsebojne odvisnosti med spremenljivkami tveganja (denimo obrestnimi merami in deviznimi tečajji), in jo uporablja za obvladovanje finančnih tveganj. Podjetje mora pojasniti metode, uporabljene pri pripravi takšne analize občutljivosti, in glavne parametre in predpostavke, na katerih temeljijo zagotovljeni podatki, ter pojasniti cilje uporabljene metode in omejitve, do katerih bi lahko prišlo, če informacije ne bi v celoti odsevale poštene vrednosti sredstev in obveznosti.

Lahko pa se, kot alternativa, pripravi analiza občutljivosti za vsako vrsto tržnega tveganja, ki mu je podjetje izpostavljeno na koncu poročevalskega obdobja, s prikazom, kako bi lahko na poslovni izid in lastniški kapital vplivale spremembe dejavnika tveganja.

Analiza občutljivosti na določen dan mora odsevati dejanski položaj tudi med letom, če pa takšna analiza ni reprezentativna, je potreben komentar.